

Forskergruppe for strafferett og prosessrett
Det juridiske fakultet
Universitetet i Tromsø
9037 TROMSØ

Justisdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Tromsø 29.2.2012

Høring – NOU 2011: 13 Når sant skal skrives

Vi viser til ovennevnte dokument, samt Justisdepartementets høringsbrev av 30.08.2011.

Generelle bemerkninger

Vår oppfatning er at utvalgets mandat var for snevert utformet for å løse det grunnleggende problemet med juryordningen i dag: at juryen er i lagmannsretten, ikke tingretten. Juryordningen betyr at tingrettens avgjørelse som er fullt ut begrunnet, og utformet av både lekdommere og fagdommere i fellesskap, blir erstattet av lagmannsrettens avgjørelse med begrenset begrunnelse, eller med en begrunnelse som bare en del av de personer som har dømt i saken har skrevet. Slik sett blir avgjørelsen og begrunnelsen svakere i jursaker, enn det avgjørelsen fra tingretten har vært.

Vårt syn på valget mellom juryordning eller meddomsordning

Vi er enige med meddomsfraksjonen. Meddomsrett gir de beste mulighetene til lekfolks deltakelse i straffeprosessen og gir de beste forutsetningene for en godt begrunnet avgjørelse.

Lekdommernes innflytelse

Etter vårt syn er en av de store fordelene med meddomsrettssaker at lekdommerne deltar på lik linje med fagdommerne i alle deler av avgjørelsen om både skyldspørsmålet og straffespørsmålet. Meddommerne og fagdommerne får mulighet til en kontinuerlig dialog med hverandre: meddommerne kan stille spørsmål om rettsreglene, komme med innspill, diskutere ulike alternativ, fremføre sine argumenter og bidra med sine innsikter på lik linje med fagdommerne.

En åpen dialog bidrar til at fagdommerne får flere innspill fra lekdommerne og at rettslige spørsmål kan klarlegges for lekdommerne. Dette er en vesentlig fordel med rådslaging der alle deltar. Det er viktig at alle lekdommere opplever at de får og tør gi uttrykk for sitt syn på saken. Rådslagingen er en viktig del av kvalitetssikringen i det at rettens medlemmer får en anledning til å fremføre egne argumenter og å høre andre medlemmers argumenter, slik at hver enkelt kan omvurdere sitt syn på saken. Disse hensyn ivaretas etter vårt syn, best gjennom meddomsordningen.

Den modell som lagrettefraksjonen foreslår stiller etter vårt syn opp kunstige hindringer for et samspill mellom lekdommerne og fagdommerne. I stedet for å tilrettelegge for en dialog i forkant av voteringen skaper man et kunstig skille mellom

felles diskusjon og separate diskusjoner. Lagrettens mulighet til å innkalle fagdommerne for nye spørsmål, er etter vårt syn et tegn på at behovet for en kontinuerlig dialog er viktig. Skillet mellom diskusjon i hver gruppe betyr også at lekdommerne ikke kan bidra til å forklare sine synspunkter og komme med innspill til fagdommerne i forkant av voteringen. Dermed er muligheten til innflytelse de facto mindre i den modellen lagrettefraksjonen foreslår enn i meddomsfraksjonens modell.

Samvittighetsfull prøving og gode begrunnelser

Et annet viktig hensyn i straffeprosessen er at alle avgjørelser skal ha en god begrunnelse, som er basert på en samvittighetsfull prøving av saken. Svakheten med enhver juryordning er at juryen vanskelig kan skrive en god begrunnelse på egen hånd, og at fagdommerne dermed må hjelpe juryen.

Meddomsrett gir bedre mulighet til å skrive gode begrunnelser og bedre garantier for at alle gjør en samvittighetsfull prøving av saken. I følge Strandbergs evaluering føler flere jurymedlemmer seg i større grad presset av andre jurymedlemmer enn av fagdommere. På side 79 gir utvalget uttrykk for at noen jurymedlemmer opplever at de ikke kan gi uttrykk for sine meninger og votere ut fra sin egen oppfatning. Rettens administrator har derfor en plikt til å påse at alle fag- og lekdommere føler at de har en mulighet til å gi uttrykk for sitt syn og at ingen utøver press. Dialog, åpenhet og fravær av press gir et grunnlag for en samvittighetsfull prøving av saken, og et godt grunnlag for utformingen av begrunnelsene.

Vår oppfatning er at fagdommerne i dag i mange saker må hjelpe lekdommerne å utforme begrunnelser. Dette problemet vil vedvare i de modellene som er skissert i utredningen. Dersom fagdommerne er i kontinuerlig dialog under hele rådslagingen har fagdommerne et bedre grunnlag for å bidra til gode begrunnelser i saken. I de modeller lagrettsfraksjonen foreslår skapes et kunstig skille mellom de ulike fasene i rådslagingen, og i prosessen der en fagdommer skriver begrunnelsen. Dette betyr at grunnlaget for å skrive begrunnelsen kan være dårligere og at selve skriveprosessen også blir beheftet med svakheter fordi jurymedlemmene ikke deltar og at fagdommerne ikke samvirker med lekdommerne gjennom hele saksbehandlingen.

Juryfraksjonens forslag som en "skjult" form for meddomsrett

Utvalgets gjennomgang av ulike metoder for å begrunne juryens avgjørelse avslører at juryordningen vanskelig lar seg kombinere med en ordning der rettens avgjørelse skal begrunnes. De modeller som blir foreslått av lagrettefraksjonen ligger så nært opp til meddomsrett, at de faktisk kan sees på som en "skjult" form for meddomsrett. Grunnen er at fagdommerne i stor grad deltar og at den enkelte lekdommer skal begrunne sin avgjørelse. En slik "skjult" form for meddomsrett er beheftet med flere vesentlige svakheter, som kan unngås dersom man velger en meddomsrett.

Med vennlig hilsen,

Forskergruppe for strafferett og prosessrett ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Tromsø